

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

1. Obiekt

KAPLICA GROBOWA MARII JAROSZÓWNY na cmentarzu komunalnym

2. Czas powstania

1932 r.

3. Miejscowość

LEŻAJSK

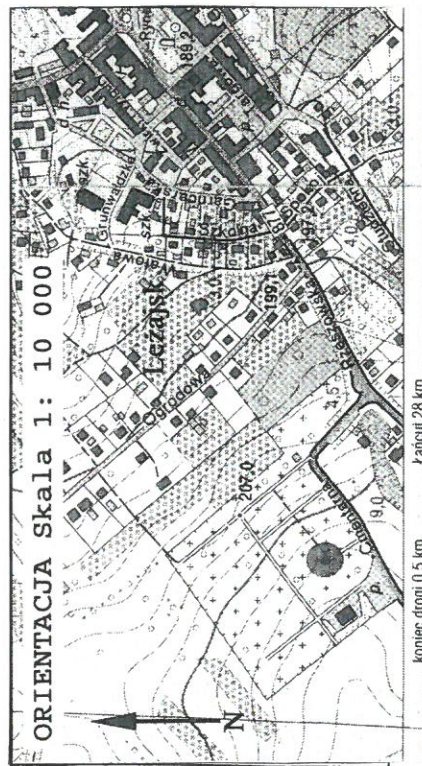
11. Zdjęcie, rzut, sytuacja, orientacja

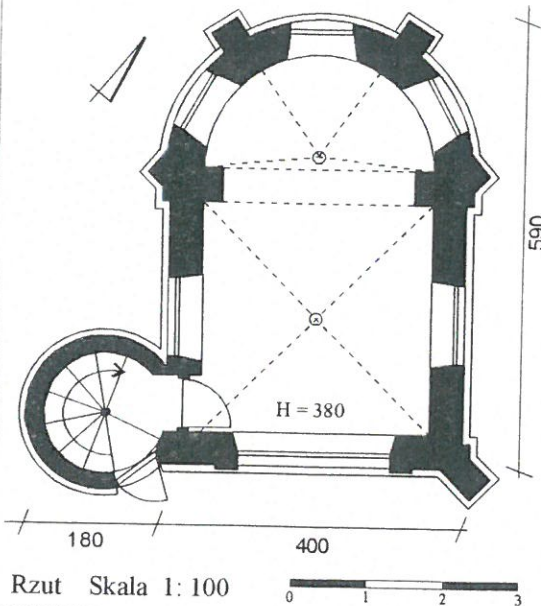
Widok od południa

Widok od wschodu

ORIENTACJA Skala 1: 10 000

Rzut Skala 1: 100

Nr

4. Adres

nr ewidencyjny działki: 4992/6

nr księgi wieczystej.....

5. Przynależność administracyjna

województwo podkarpackie

powiat leżański

gmina m. Leżajsk

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Łanżajsko, Łanżęysko, Manżansko, Manżajsko, Kłodonowystko, Leżajsk Żyguntowski

7. Przynależność administracyjna przed 01.01.1999

województwo rzeszowskie

gmina m. Leżajsk

8. Właściciel i jego adres

9. Użytkownik i jego adres

Klucze do kaplicy w posiadaniu p. Marii Węgrzyńskiej, zam. w Leżajsku

10. Rejestr zabytków

Edykt cesarski z 1784 r. wymusił na władzach miasta zamknięcie cmentarzy przykościelnych oraz założenie nowych cmentarzy. W Leżajsku nekropolię zlokalizowano na zachód od miasta przy trakcie prowadzącym na Łańcut. Pierwotnie była to działka na południe od drogi. Z biegiem czasu, zapewne z powodu braku miejsca, cmentarz został rozszerzony o działkę położoną na północ od drogi na Łańcut co jest widoczne na katastrze Leżajskiego z 1853 r. Następnie cmentarz powiększał się o kolejne działki po północnej stronie drogi w kierunku północno-zachodnim.

W Leżajsku, na ul. Mickiewicza, 3 sierpnia 1931 r. została zastrzelona Maria Jarosówna (ur. 17.12.1906 r.), wnuczka żony notariusza leżajskiego Alfreda Josse. Notariusz wychowywał Marię, a po jej tragicznej śmierci wystawił na cmentarzu komunalnym w Leżajsku okazałą kaplicę grobową. Neostylowy budynek powstał w 1932 r. (data wykonania polichromii). Brak autora projektu, jednak dobrej klasy wystrój kaplicy pochodzący ze środowiska krakowskiego może wskazywać miejsce zamówienia planu kaplicy. Jej główne okno zdobi witraż pochodzący z pracowni G. Żeleńskiego, natomiast wnętrze kaplicy pokryte jest polichromią autorstwa Mariana Konarskiego. Oba dzieła powstały 1932 r.

W ok. 1934 r. został opracowany plan rozbudowy cmentarza – plan nowego założenia z centralnie położoną kaplicą grobową Marii Jarosówny. Kaplica stała się centralną częścią planowanej części cmentarza i wyznaczała główne aleje, które były prostopadłe poprowadzone w stosunku do niej. Fundator kaplicy Alfred Josse został w niej pochowany w 1948 r.

Sytuacja: Cmentarz komunalny położony na zach. od historycznego centrum miasta. Założony po obu stronach ul. Rzeszowskiej. Główna część znajduje się po północnej stronie ulicy Rzeszowskiej oraz na północ od odchodzącej od ul. Rzeszowskiej ulicy Cmentarnej. Kaplica grobowa zlokalizowana w centralnej części cmentarza (pomiędzy d. kostnicą a współczesną kaplicą cmentarną). Położona po północnej stronie głównej alejki przecinającej tą część cmentarza; wyznacza oś alejki poprzecznej. Kaplica otoczona niskim ogrodzeniem o kamiennych postumentach oraz kutyk metalowych przesłach. Krypta niedostępna.

Materiały konstrukcja technika:

- ściany: murowane z cegły, wewnątrz tynkowane; cokół, gzymsy, bonia, obramienia okienne, szkarpy - kamienne
- sklepienia i stropy: w wieży brak stropu/sklepienia; w nawie i prezbiterium krzyżowo-żebrowe o wydatnych profilowanych żebrach w formie wałka, nawa – czteropole, prezbiterium – trzypole.
- więźba dachowa: drewniana konstrukcji płatwio-stołcowej – z jednym rzędem stółców i płatwią kalenicową, przekryta blachą miedzianą
- podłoga: płytki ceramiczne, dwukolorowe; stopień prezbiterium kamienny; w wieży betonowa
- schody: betonowe, kręcone; ze spocznikiem przed wejściem do nawy - zabezpieczonym metalową barierką
- otwory: drzwiowe - w formie pionowego prostokąta; otwory okienne – w elewacji frontowej otwór okienny w formie prostokąta zakończonego półkoliście, we wieży w formie wąskich, niewysokich prostokątów, pozostałe otwory w formie okulusów
- stolarka drzwiowa: drzwi - drewniane, jednoskrzydłowe, płycinowe, drzwi zewnętrzne z zewnątrz zabezpieczone blachą.
- stolarka okienna: metalowa stała. Okno frontowe – część prostokątna pięćdziesięciosześciopola w siedmiu rzędach; w części półkolistej witraż Mater Dolorosa, od zewnątrz dzielony na trzy pionowe pola, od wewnątrz z dodatkowymi poziomymi podziałami, w dolnej części napis; WYK. KRAKOWSKI ZAKŁAD WITRAŻÓW G. ŻELEŃSKI R.P. 1932. Od wewnątrz część prostokątna frontowego okna zabezpieczona czterema pionowymi deskami oraz dwiema poziomymi słabami. Okulusy – podział w formie krzyża równoramiennego, pola między ramionami dzielone diagonalnie. We wieży – okna sześciopole, w trzech rzędach

Rzut: kaplica o rzucie składającym się z kwadratowej nawy zakończonej półkolistym prezbiterium; z okrągłą wieżą dostawioną od południa. Poprzez wieżę wejście do kaplicy.

Bryła: zwarta wertykalna bryła kaplicy z addycyjną wysoką, walcową wieżą. Kaplica dwukondygnacyjna. W większości zagłębiona krypta grobowa (niedostępna) – zaznaczona na zewnątrz wysokim cokołem; nad nią kaplica. Całość kryta dachem dwuspadowym przechodzącym w półstożkowy. Na wieży mocno spłaszczony hełm przechodzący w okrągłą latarnię o wąskich arkadach zgrupowanych parami. Latarnia przekryta lekko cebulastym hełmem zwieńczonym krzyżem.

Elewacje: Ceglane elewacje kaplicy i wieży obiega wysoki kamienny cokół zakończony prostym gzymsiem. W elewacji pn.-wsch. w partii cokołu częściowo rozbita tablica inskrypcyjna, za którą płyta zamykająca otwór do krypty.

14. Kubatura ok. 72 m ³ (bez krypty)	15. Powierzchnia użytkowa ok. 17 m ² (bez krypty)	16. Przeznaczenie pierwotne sepulkralne	17. Użytkowanie obecne sepulkralne
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.)		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Stan obiektu dość dobry. Partie cokołu są zawilgocone, rozbita tablica znajdująca się w na ścianie wschodniej, zczerniały niektóre kamienne detale elewacji. Mocno zniszczona jest polichromia w prezbiterium i na zachodniej ścianie kaplicy a także we wieży. Witraż częściowo zdekompletowany.	
20. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie		Prace konserwatorskie. Rekonstrukcja tablicy w partii cokołu i zabezpieczenie jej przed wandalami. Likwidacja zawilgoceń na cokole. Konserwacja detali architektonicznych. Prace konserwatorskie przy witrażu. Pilna konserwacja polichromii, w szczególność na ścianie zachodniej i w prezbiterium oraz we wieży. Wycinka/mocne przerzedzenie żywotników rosnących wokół kaplicy; uregulowanie gospodarki wodnej – obecnie teren pomiędzy kaplicą a ogrodzeniem jest poniżej gruntu cmentarza. Naprawa ogrodzenia kaplicy.	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania) - Plan nowego cmentarza w Leżajsku, (Muzeum Ziemi Leżańskiej) - Mapa WIG z 1938 r. Pas 47 Słup 35 „LEŻAJSK” (http://mapywig.org/) - Bartosz Podubny, Układ urbanistyczny Leżańska po translokacji – zarys historii i rozwoju, Rzeszów 2008-2009 mps (OT KOBiDZ w Rzeszowie)	24. Uwagi różne
22. Bibliografia - Stanisław Chmura, Tajemnicze zabójstwo w białą dzień [w:] „Almanach leżański” nr 2, 2008 s. 149-150	25. Opracowanie karty ewidencyjnej (data i podpis) tekst Bartosz Podubny, 10.2011 r. (data i podpis) plany, rysunki Bartosz Podubny, 09-10.2011 r. (data i podpis) zdjęcia fotograficzne Bartosz Podubny, 09-10.2011 r. (data i podpis) miejsce przechowywania negatywów : u autora
23. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania)	Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego.
	26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)
	27. Załączniki 3 wkładki

ZALĄCZNIK I WA		Zawartość wkładki		ZALĄCZNIK I	
5. Obiekt (nazwa jak w karcie) oraz adres		Cd. pkt. 12 Opis, materiały archiwalne,			
KAPLICA GROBOWA MARII JAROSZÓWNY na cmentarzu komunalnym					
1. Miejscowość Leżajsk					
2. Gmina m. Leżajsk					
3. Powiat leżajski					
4. Województwo podkarpackie					

Cd. pkt. 13 Opis

Elewacje (cd.):

Kaplicę wspierają jednouskokowe, wydatne szkarpy. Trzy (w miejscu czwartej wieża) ustawione diagonalnie w narożach nawy oraz dwie w partii prezbiterium – odpowiadają wewnętrznym liniom żeber sklepienia. Naroża nawy dekorowane wydatnymi kamiennymi boniowaniami. Kaplicę oraz wieżę wieńczy wydatny, profilowany gzyms koronujący.

Elewacja frontowa: Jednoosiowa. Prawie w całości wypełniona przez otwór okienny wsparty na cokole, obramiony wydatnym kamiennym boniowaniem. Ponad gzymsem koronującym trójkątny szczyt, od wewnątrz schodkowy; od zachodu ograniczony kamiennym postumentem, Na osi szczytu kamienna pozioma tablica z inskrypcją: GROBOWIEC/MARII JAROSZÓWNY/CÓRKI/PIOTRA I LUDWIKI MAŁŻ. JAROSZÓW. Powyżej tablicy prostokątna nisza z odlwaną płaskorzeźbą przedstawiającą portret zmarłej; nad nią okulus z kamiennym zwornikiem.

Elewacje boczne: jednoosiowe, z okullusem dekorowanym kamiennym zwornikiem pomiędzy parą kłinców. Analogiczne otwory w trzyosiowej elewacji tylniej (osie wydzielone szkarpami). Pod oknem w centrum kamienny krzyż.

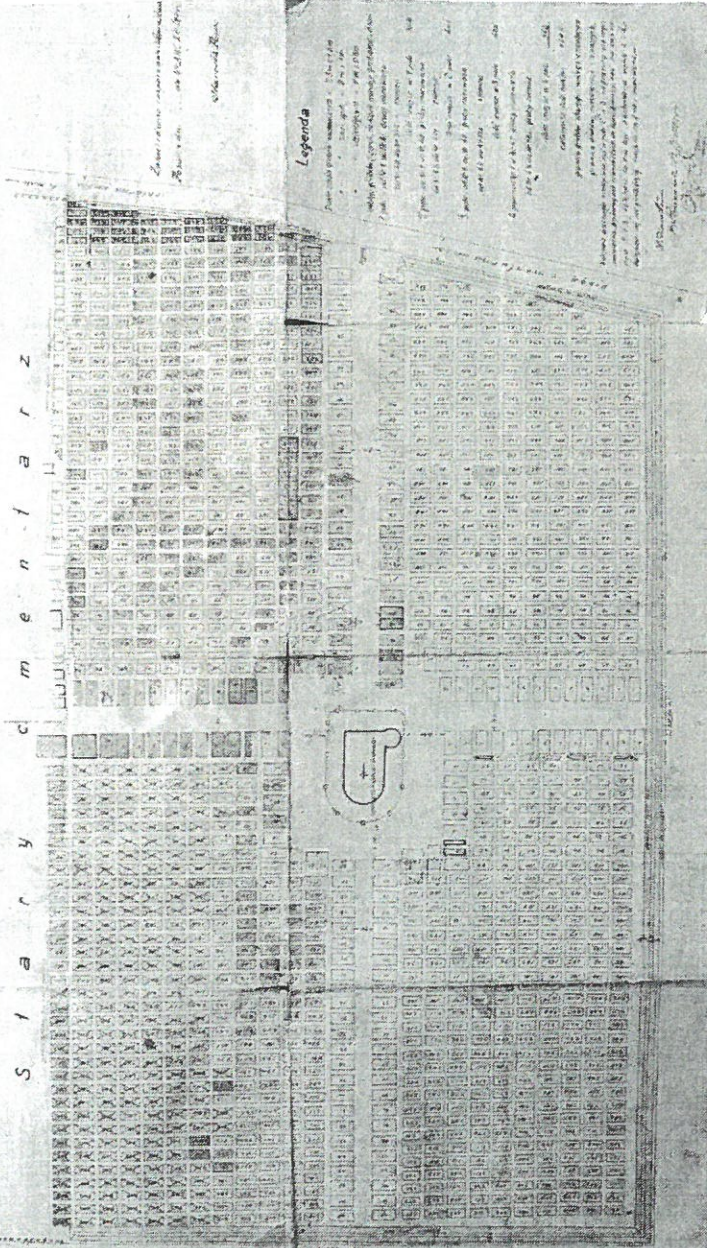
Wnętrze: przestrzeń nawy wydzielona arkadą od prezbiterium. Prezbiterium podniesione o jeden stopień. Dolne partie ścian wnętrza obłożone białymi płytkami, z czarnym pasem u góry. Ściany powyżej płytek oraz sklepienie pokryte polichromią figuralno-ornamentalną sygnowaną: MARJAN KONARSKI ART. MAL. (KRAKÓW) oraz datą: 1932. Żebra sklepień oparte na kamiennych wspornikach. Wieża - w partii przyziemia schody do kaplicy; na północnej części ściany metalowe uchwyty/stopnie prowadzące na stryszek oraz do zwieńczenia wieży.

Wyposażenie: Pochodzące z czasu powstania kaplicy - ołtarz z kamienną mensą i obrazem w nastawie, drewniana ławka, popiersie zmarłej na kamiennej konsoli.

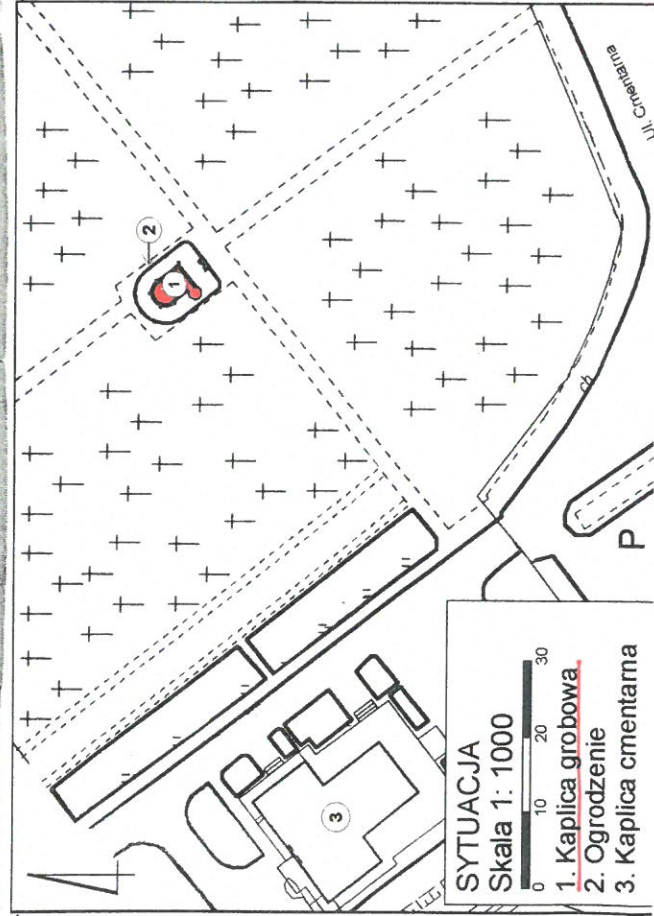
Instalacje: pozostałości instalacji odgromowej.

Plan nowego cmentarza w Leżajsku

1:200

Plan nowego cmentarza w Leżajsku,
wykonany ok. 1934 r.

Mapa WIG z 1938 r. z zaznaczoną kaplicą grobową,
fragment sekcji

